หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การศึกษาเปรียบเทียบเงื่อนไขของสัญญาว่าจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ

การเปรียบเทียบเงื่อนไขของสัญญาว่าจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ

การศึกษาเปรียบเทียบเงื่อนไขของสัญญาว่าจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ กับเงื่อนไขของสัญญา FIDIC (1987) ผู้วิจัยได้จัดให้เนื้อหาสาระที่อยู่ในสัญญาว่าจ้างก่อสร้างของแต่ละโครงการซึ่งมีรูปแบบและเงื่อนไขข้อกำหนดแตกต่างกันไปดังกล่าวในบทที่ 3 ให้เข้ากับรูปแบบของเงื่อนไขของสัญญา FIDIC (1987) เนื่องจากเป็นสัญญามาตรฐาน เพื่อทำให้การศึกษาเปรียบเทียบดูเป็นระบบขึ้น ดังเนื้อหาสาระของเงื่อนไขของสัญญาที่แสดงในตารางที่ ผ-1 ในภาคผนวก (ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบข้อกำหนดและเนื้อหาสาระสำคัญของ FIDIC (1987) กับข้อกำหนดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ และตารางที่ ผ-2 ในภาคผนวก (แสดงข้อกำหนดและเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่แตกต่างจากข้อกำหนดของสัญญา FIDIC (1987) โดยจัดให้เนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ในสัญญาจ้างแต่ละโครงการที่มีเนื้อหาสาระเหมือนกันหรือใกล้เคียงกับเนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ในสัญญา FIDIC (1987) รวมอยู่ในตารางที่ ผ-1 ในภาคผนวก และค่อนข้างแตกต่างกันรวมอยู่ในตารางที่ ผ-2 ในภาคผนวก

ผลการเปรียบเทียบและวิเคราะห์

จากการเปรียบเทียบเงื่อนไขข้อกำหนดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 20 โครงการ (อาคารชุดพักอาศัย 5 โครงการอาคารสำนักงาน 5 โครงการ, อาคารศูนย์การค้า 2 โครงการ, อาคารสถานบันเทิง 1 โครงการ, โรงพยาบาล 1 โครงการ, โรงแรม 1 โครงการ ท่าเทียบเรือและคลังสินค้า 1 โครงการ, สนามกอล์ฟ 1 โครงการ, อาคารที่ทำการ 2 โครงการ, โรงงาน 1 โครงการ) กับข้อกำหนดของสัญญา FIDIC (1987) ทำให้ทราบถึงเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ในหัวข้อ (CLAUSES) ของสัญญา FIDIC (1987) ดังแสดงในตารางที่ ผ-1 และข้อกำหนดและเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่แตกต่างจากข้อกำหนดของสัญญา FIDIC (1987) เมื่อเปรียบเทียบกับหัวข้อของสัญญาว่าจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ และหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ที่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรอยู่ในกลุ่มหัวข้อเดียวกัน (ดังแสดงในตารางที่ ผ-2) ผลการเปรียบเทียบเป็นดังต่อไปนี้

1. ทุกโครงการมีวัตถุประสงค์เหมือนกันคือ ให้ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างให้สัมฤทธิ์ผลครบถ้วนตามเงื่อนไขข้อกำหนดในเอกสารสัญญา โดยที่ผู้รับจ้างมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน ผู้ควบคุมงาน ช่างฝีมือ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง และสัมภาระสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นทุกชนิดในการดำเนินการตามสัญญาให้แล้วเสร็จถูกต้องครบถ้วน เมื่อสังเกตจากเนื้อหาสาระจะเห็นว่าตรงกับเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ข้อ 8.1 (ความรับผิดชอบทั่วไปของผู้รับจ้าง) โดยผู้ว่าจ้างมีหน้าที่รับผิดชอบในการชำระเงินค่าก่อสร้าง ค่าวัสดุอุปกรณ์ ตามระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา หน้าที่ในการจ่ายเงินค่าจ้างของผู้ว่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างและเวลาสำหรับจ่ายค่าจ้าง ตรงกับเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ข้อ 60.2 (การจ่ายค่าจ้างประจำเดือน) และข้อ 60.10 (เวลาสำหรับการจ่ายค่าจ้าง) เมื่อได้พิจารณาเนื้อหาสาระในเงื่อนไขข้อกำหนดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่ตรงหรือใกล้เคียงกับเนื้อหาสาระในเงื่อนไขข้อกำหนดของสัญญา FIDIC (1987) ทำให้ทราบว่าเงื่อนไขของสัญญาจ้างของทุกโครงการมีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ (CLAUSES) ของสัญญา FIDIC ดังต่อไปนี้

1.5 การแจ้งให้ทราบ การยินยอม การอนุมัติ การรับรองและการตัดสินใจ

2.1 อำนาจและหน้าที่ของวิศวกร

2.5 คำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร

4.1 การจ้างเหมาช่วง

7.1 แบบแปลนและคำสั่งเพิ่มเติม

8.1 ความรับผิดชอบทั่วไปของผู้รับจ้าง

8.2 การปฏิบัติงานในสถานที่ก่อสร้างและวิธีการก่อสร้าง

9.1 ข้อตกลงของสัญญา

10.1 หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

10.3 สิทธิเรียกร้องภายใต้หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

11.1 การตรวจสอบสถานที่ก่อสร้าง

13.1 งานเป็นไปตามสัญญา

14.1 การเสนอแผนงาน

15.1 การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

22.1 ความเสียหายต่อบุคคลและทรัพย์สิน

24.1 อุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บของคนงาน

31.1 โอกาสสำหรับผู้รับจ้างรายอื่น

34.1 การว่าจ้างพนักงานและแรงงาน

36.1 คุณภาพของวัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์ และฝีมือ

36.2 ค่าใช้จ่ายของตัวอย่าง

36.3 ค่าใช้จ่ายของการทดสอบ

37.1 การตรวจตราการปฏิบัติงาน

37.4 การปฏิเสธ (เมื่อวัสดุหรือเครื่องจักรอุปกรณ์มิได้เป็นไปตามสัญญา)

41.1 การเริ่มงาน

42.1 การครอบครองและการเข้าไปในสถานที่ก่อสร้าง

43.1 เวลาแล้วเสร็จ

44.1 การขยายเวลาแล้วเสร็จ

47.1 ค่าเสียหายสำหรับความล่าช้า

49.1 ระยะเวลาความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง

49.2 การเสร็จสิ้นของงานคงค้างและการแก้ไขความชำรุดบกพร่อง

49.3 ค่าใช้จ่ายของการแก้ไขความชำรุดบกพร่อง

49.4 ความบกพร่องของผู้รับจ้างในการปฏิบัติตามคำสั่ง

51.1 การเปลี่ยนแปลง

51.2 คำสั่งสำหรับการเปลี่ยนแปลง

52.1 การกำหนดราคาของการเปลี่ยนแปลง

56.1 งานที่จะวัด (เนื้องาน)

60.2 การจ่ายค่าจ้างประจำเดือน (หรืองวด)

60.10 เวลาสำหรับการจ่ายค่าจ้าง

63.1 การผิดสัญญาของผู้รับจ้าง

63.3 การจ่ายค่าจ้างหลังจากสิ้นสุดสัญญา

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า การจัดเตรียมเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างของโครงการต่าง ๆ ให้ความสำคัญมากที่สุดกับข้อกำหนดดังแสดงข้างต้น รายละเอียดเนื้อหาสาระสามารถดูได้จากตารางที่ ผ-1 นอกจากนี้ ยังพบว่า ในกลุ่มของหัวข้อของสัญา FIDIC (1987) ที่ทุกโครงการมีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ แต่ก็มีเนื้อหาสาระบางส่วนในบางหัวข้อดังกล่าว ที่สัญญาจ้างก่อสร้างของโครงการหลาย ๆ โครงการหรือเป็นส่วนใหญ่มิได้นำมาใช้ในสัญญาจ้าง ทำให้สัญญาจ้างก่อสร้างของโครงการต่าง ๆ หลายโครงการมีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนหรือไม่รัดกุมพอ หรือทำให้ขาดความเป็นธรรม เช่น ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

2.5 คำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร โครงการส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงการให้คำสั่งด้วยวาจาของวิศวกรในกรณีที่มีความจำเป็น ทำให้ขาดความครบถ้วนรัดกุม ดังนี้คือ

ถ้าวิศวกรมีความจำเป็นในการให้คำสั่งนั้น ๆ ด้วยวาจา วิศวกรจะยืนยันรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรของคำสั่งด้วยวาจาที่กำหนดให้โดยวิศวกร และหากภายใน 7 วัน ผู้รับจ้างมีหนังสือยืนยันรับรองคำสั่งด้วยวาจาของวิศวกรต่อวิศวกร และการยืนยันรับรองดังกล่าวมิได้ถูกแย้งเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 7 วัน จะถือว่าเป็นคำสั่งของวิศวกร"

24.1 อุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บของคนงาน ทุกโครงการกำหนดให้ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิดสำหรับความเสียหายของคนงานใด ๆ หรือบุคคลอื่นในการจ้างของผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องชดใช้ค่าเสียหายและป้องกันผู้ว่าจ้างจากการชดใช้ค่าเสียหาย แต่ไม่ได้กล่าวถึงข้อยกเว้นที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ เพื่อความเป็นธรรม ดังนี้คือ

"นอกจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บ เนื่องจากการผิดสัญญาของผู้ว่าจ้าง ผู้แทนหรือบริวาร"

49.3 ค่าใช้จ่ายของการแก้ไขความชำรุดบกพร่อง ทุกโครงการกำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องทำการแก้ไขข้อบกพร่องตามที่วิศวกรสั่งการให้ดำเนินการในระหว่างระยะเวลาความรับผิดในความชำรุดบกพร่องด้วยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเองอันเนื่องมาจาก การใช้วัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์หรือฝีมือไม่เป็นไปตามสัญญา หรือเป็นความบกพร่องของผู้รับจ้างในการทำตามภาระหน้าที่ภายใต้สัญญา แต่ไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุอื่น ๆ เพื่อความเป็นธรรม ดังนี้คือ

"ถ้าในความเห็นของวิศวกร ความบกพร่องเกิดจากสาเหตุอื่น วิศวกรจะถือว่าเป็นงานเปลี่ยนแปลงที่สั่งให้ทำ"

56.1 งานที่จะวัด (เนื้องาน) ทุกโครงการกำหนดให้ วิศวกรกำหนดมูลค่าของงานโดยการวัดเนื้องานตามเงื่อนไขของสัญญา โครงการส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึง การให้ผู้รับจ้างส่งผู้แทนในการช่วยเหลือวิศวกรทำการวัดเนื้องาน และการที่ผู้รับจ้างไม่เอาใจใส่หรือละเลยการส่งผู้แทนเพื่อป้องกันปัญหาขัดแย้ง จึงมีเงื่อนไขเพื่อความรัดกุมดังนี้คือ

"เมื่อวิศวกรต้องการวัดเนื้องานใด ๆ วิศวกรจะให้หนังสือแจ้งแก่ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจของผู้รับจ้าง ให้กระทำการหรือส่งผู้แทนที่มีคุณสมบัติในการช่วยเหลือวิศวกรทำการวัดเนื้องานนั้น และจัดส่งรายละเอียดทั้งหมดที่วิศวกรต้องการ และถ้าผู้รับจ้างไม่เอาใจใส่หรือละเลยการส่งผู้แทนดังกล่าวแล้ว การวัดเนื้องานที่กระทำโดยวิศวกรหรือวิศวกรเห็นชอบจะถือว่าเป็นการวัดที่ถูกต้อง"

60.10 เวลาสำหรับการจ่ายค่าจ้าง ทุกโครงการกำหนดให้ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่จ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างภายใน (10-30 วัน) หลังจากผู้รับจ้างส่งใบรับรองให้จ่ายเงินที่วิศวกรออกให้แก่ผู้ว่าจ้างแล้ว แต่โครงการส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่ผู้ว่าจ้างบกพร่องในการจ่ายค่าจ้างภายในเวลา

ที่ระบุ ผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายดอกเบี้ยแก่ผู้รับจ้างเพื่อความเป็นธรรม

2. สำหรับเงื่อนไขของสัญญาจ้างของโครงการส่วนใหญ่ (มากกว่า 10 โครงการขึ้นไป) ที่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC ดังต่อไปนี้

1.1 คำนิยาม	15 โครงการ (75%)
3.1 การโอนสิทธิหน้าที่ตามสัญญา	16 โครงการ (80%)
5.1 ภาษาและกฎหมาย	11 โครงการ (55%)
5.2 ลำดับความสำคัญของเอกสารสัญญา	19 โครงการ (95%)
6.1 การดูแลและการจัดหาแบบแปลน เอกสารสัญญา	14 โครงการ (70%)
6.2 สำเนาแบบแปลนหนึ่งชุดเก็บไว้ ณ สถานที่ก่อสร้าง	17 โครงการ (85%)
12.1 ความพอเพียงของการเสนอราคา	13 โครงการ (65%)
16.2 วิศวกรใช้สิทธิในการคัดค้าน	18 โครงการ (90%)
17.1 การวางผัง	12 โครงการ (60%)
19.1 ความปลอดภัย การปกปักรักษาและป้องกันสิ่งแวดล้อม	18 โครงการ (90%)
20.1 การระวังรักษางาน	14 โครงการ (70%)
20.2 ความรับผิดชอบในการแก้ไขความสูญเสียหรือความเสียหาย	14 โครงการ (70%)
21.1 การประกันภัยงานและเครื่องมือของผู้รับจ้าง (ผู้รับจ้างประกันเอง)	14 โครงการ (70%)
21.2 ขอบเขตของการครอบคลุม	14 โครงการ (70%)
23.1 การประกันภัยบุคคลที่สาม (รวมทั้งทรัพย์สินของผู้ว่าจ้าง)	14 โครงการ (70%)
25.1 หลักฐานและเงื่อนไขของการประกันภัย	12 โครงการ (60%)
26.1 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ, ระเบียบ	19 โครงการ (95%)
29.1 การรบกวนการจราจรและทรัพย์สินข้างเคียง	11 โครงการ (55%)
31.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้รับจ้างรายอื่น	13 โครงการ (65%)
32.1 ผู้รับจ้างรักษาความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ก่อสร้าง	16 โครงการ (80%)
33.1 การทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยเมื่องานแล้วเสร็จ	16 โครงการ (80%)
37.2 การตรวจสอบและการทดสอบ	13 โครงการ (65%)
39.1 การรื้อถอนงาน วัสดุหรือเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ไม่ถูกต้อง	19 โครงการ (95%)
39.2 การเพิกเฉยของผู้รับจ้างในการปฏิบัติตามคำสั่ง	15 โครงการ (75%)
40.1 การหยุดงานชั่วคราว	18 โครงการ (90%)

44.2 ผู้รับจ้างจัดเตรียมการแจ้งและแสดงรายละเอียด (เพื่อขอขยายเวลาแล้วเสร็จ)	17 โครงการ (85%)
45.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับชั่วโมงการทำงาน	16 โครงการ (80%)
53.1 หนังสือแจ้งการเรียกร้อง	11 โครงการ (55%)
54.1 เครื่องมืออุปกรณ์ งานชั่วคราวและวัสดุเพื่อใช้ในงาน	13 โครงการ (65%)
54.2 ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย	12 โครงการ (60%)
60.1 ใบเบิกงวดประจำเดือน	19 โครงการ (95%)
60.4 การแก้ใบรับรอง	12 โครงการ (60%)
67.3 อนุญาโตตุลาการ	11 โครงการ (55%)
69.1 การผิดสัญญาของผู้ว่าจ้าง	13 โครงการ (65%)

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า การจัดเตรียมเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข้อกำหนดดังแสดงข้างต้น รายละเอียดเนื้อหาสาระสามารถดูได้จากตารางที่ ผ-1 นอกจากนี้ ยังพบว่า ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ที่โครงการส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ แต่ก็มีเนื้อหาสาระบางส่วนในบางหัวข้อที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มิได้นำมากำหนดอยู่ในสัญญาจ้าง ทำให้สัญญาจ้างก่อสร้างของโครงการต่าง ๆ หลายโครงการ มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนหรือไม่รัดกุมพอ หรือทำให้ขาดความเป็นธรรม เช่น ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

5.2 ลำดับความสำคัญของเอกสารสัญญา โครงการส่วนใหญ่กำหนดให้วิศวกรเป็นผู้วินิจฉัย ในกรณีที่เอกสารสัญญาขัดแย้งกัน แต่โครงการเป็นส่วนน้อยที่กล่าวถึงลำดับความสำคัญของเอกสารสัญญา เพื่อความรัดกุมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างเอกสารสัญญาต่าง ๆ เช่น 1. ข้อตกลงของสัญญา 2. หนังสือสนองรับการเสนอราคา 3. ใบเสนอราคา 4. ส่วนที่ 2 ของเงื่อนไข (เงื่อนไขเฉพาะงาน) 5. ส่วนที่ 1 ของเงื่อนไข (เงื่อนไขทั่วไป) 6. เอกสารอื่น ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา เช่น รายการก่อสร้าง แบบแปลน บัญชีแสดงปริมาณงาน เป็นต้น

17.1 การวางผัง โครงการส่วนใหญ่กำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในการวางผังงาน และความถูกต้องของตำแหน่ง ระดับขนาดและแนวของทุกส่วนของงาน ถ้าเกิดความผิดพลาด ผู้รับจ้างจะต้องแก้ไขความผิดพลาด จนเป็นที่พอใจของวิศวกรด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง แต่ไม่ได้กำหนดถึงในกรณีที่ ถ้าความผิดพลาดเกิดจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องที่วิศวกรกำหนดให้เป็นลายลักษณ์อักษร วิศวกรจะเพิ่มราคาให้ โดยถือเป็นงานเปลี่ยนแปลง เพื่อความเป็นธรรมของ

เงื่อนไขข้อกำหนด นอกจากนี้ โครงการส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบ การวางผัง เส้นหรือระดับโดยวิศวกรจะไม่ปลดเปลื้องผู้รับจ้างจากหน้าที่รับผิดชอบสำหรับความถูกต้องของการวางผังเส้นหรือระดับนั้น ๆ เพื่อความครบถ้วนรัดกุมในการป้องกันความรับผิดชอบของวิศวกร

20.2 ความรับผิดชอบในการแก้ไขความสูญเสียหรือความเสียหาย (ต่องาน) เกือบทุกโครงการไม่ได้กล่าวถึงข้อยกเว้นที่ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นต่องานหรือส่วนใดของงาน เนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างแก้ไขความเสียหาย วิศวกรจะเพิ่มราคาให้โดยถือเป็นงานเปลี่ยนแปลง ทำให้ความเสี่ยงภัยทั้งหมดตกแก่ผู้รับจ้าง

26.1 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ, ระเบียบ โครงการส่วนใหญ่กำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องป้องกันผู้ว่าจ้าง จากการชดใช้ค่าเสียหาย เมื่อฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ ระเบียบต่าง ๆ เป็นการป้องกันความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง แต่ทุกโครงการไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่ผู้ว่าจ้างจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้รับจ้างเมื่อมีข้อยกเว้น เช่น การใช้สอยอย่างถาวร หรือการครอบครองที่ดินของผู้ว่าจ้าง เป็นต้น ทำให้ขาดความเป็นธรรมไปบ้าง

40.1 การหยุดงานชั่วคราว โครงการส่วนใหญ่กำหนดให้ วิศวกรมีสิทธิออกคำสั่งให้ผู้รับจ้างหยุดงาน หรือบางส่วนของงานไว้ชั่วคราว เมื่อผู้รับจ้างละเลยหรือฝ่าฝืนสัญญาหรือเพื่อดำเนินงานให้ถูกต้องหรือเพื่อความปลอดภัยของงานโดยผู้รับจ้างเรียกร้องค่าใช้จ่ายไม่ได้ แต่โครงการเป็นส่วนน้อยที่กล่าวถึงข้อยกเว้นเพื่อความเป็นธรรม คือถ้าเกิดจากการกระทำหรือการผิดสัญญาของวิศวกรหรือผู้ว่าจ้างหรือเกิดจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง วิศวกรจะเพิ่มราคาให้โดยถือว่าเป็นงานเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการขยายเวลาให้ด้วย

54.2 ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย โครงการส่วนใหญ่กำหนดให้ ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความสูญเสียหรือความเสียหายของเครื่องมือ งานชั่วคราวหรือวัสดุของผู้รับจ้าง แต่ทุกโครงการไม่ได้กำหนดถึงกรณียกเว้น ที่ผู้ว่าจ้างควรรับผิดชอบ คือความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้างที่ผู้รับจ้างไม่สามารถควบคุมได้ เพื่อความเป็นธรรมของเงื่อนไขข้อกำหนด

3. สำหรับเงื่อนไขของสัญญาจ้างของโครงการที่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC เป็นจำนวน 10 โครงการ (50%) ซึ่งหมายถึงว่าอีก 50% ที่เหลือไม่ปรากฏว่ามีเนื้อหาสาระที่ตรงกันหรือคล้ายคลึงกับเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ซึ่งมีดังต่อไปนี้

14.4 ผู้รับจ้างไม่ถูกปลดจากหน้าทีหรือความรับผิดชอบ

(จากการเสนอแผนงาน หรือการเสนอประมาณการกระแสเงินสด)

23.2 วงเงินน้อยสุดของการประกันภัย

24.2 การประกันอุบัติเหตุแก่คนงาน

27.1 ซากดึกดำบรรพ์

48.1 ใบรับรองการรับมอบงาน

48.2 การรับมอบส่วนของงาน

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ที่สัญญาจ้างก่อสร้างของโครงการต่าง ๆ 10 โครงการ (50%) มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ แต่ก็มีเนื้อหาสาระบางส่วนในบางหัวข้อที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 10 โครงการ (จาก 20 โครงการ) มิได้นำมากำหนดอยู่ในสัญญาจ้าง หรือกำหนดเป็นส่วนน้อย ทำให้มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วน หรือไม่รัดกุม หรือทำให้ขาดความเป็นธรรม เช่น ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

27.1 ซากดึกดำบรรพ์ โครงการต่าง ๆ 10 โครงการ (จาก 20 โครงการ) กำหนดว่า พวกซากดึกดำบรรพ์ วัตถุโบราณหรือวัตถุอันมีค่า ซึ่งขุดพบในสถานที่ก่อสร้าง ถือว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ว่าจ้าง และให้ผู้รับจ้างมีหน้าที่ป้องกันการเคลื่อนย้ายหรือทำความเสียหายต่อวัตถุดังกล่าว รวมทั้งรายงานและปฏิบัติตามคำสั่งของวิศวกรในการนำขึ้นมา โครงการส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแก่ผู้รับจ้างและการขยายเวลาที่ผู้รับจ้างสมควรได้รับ ในบางครั้งผู้รับจ้างก็คิดค่าใช้จ่ายชดเชยอยู่ในราคาค่าก่อสร้าง ทำให้ขาดความเป็นธรรม

4. สำหรับเงื่อนไขของสัญญาจ้างของโครงการที่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC อยู่ในเกณฑ์ 5-9 โครงการ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการก่อสร้างนำมาใช้กำหนดอยู่ในสัญญาปานกลางหรือค่อนข้างมาก ซึ่งมีดังต่อไปนี้

10.2 ระยะเวลาของหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา	5 โครงการ (25%)
14.2 การปรับแผนงาน	7 โครงการ (35%)
16.1 ลูกจ้างของผู้รับจ้าง	9 โครงการ (45%)
22.2 ข้อยกเว้น (ของความเสียหายต่อบุคคลและทรัพย์สิน)	6 โครงการ (30%)
22.3 การชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้ว่าจ้าง	6 โครงการ (30%)
25.2 ความเพียงพอของการประกันภัย	7 โครงการ (35%)
25.3 การแก้ไขความบกพร่องของผู้รับจ้างในการประกันภัย	5 โครงการ (25%)
28.1 ลิขสิทธิ์	5 โครงการ (25%)
38.2 การไม่ปิดบังและการเปิดช่อง (เพื่อการตรวจสอบงาน)	5 โครงการ (25%)
40.2 การตัดสินใจของวิศวกรเนื่องมาจากการหยุดงานชั่วคราว	5 โครงการ (25%)

42.3 ทางเบี่ยงและสิ่งอำนวยความสะดวก 7 โครงการ (35%)

46.1 อัตราความก้าวหน้า 9 โครงการ (45%)

55.1 ปริมาณงาน 7 โครงการ (35%)

69.3 การจ่ายค่าจ้างเมื่อยกเลิกสัญญา (โดยผู้รับจ้าง) 8 โครงการ (40%)

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC ที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 5-9 โครงการ (จาก 20 โครงการ) มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ แต่ก็มีเนื้อหาสาระบางส่วนในบางหัวข้อที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 5-9 โครงการ (จาก 20 โครงการ) มิได้นำมากำหนดอยู่ในสัญญาจ้าง หรือกำหนดเป็นส่วนน้อยในสัญญาจ้าง 5-9 โครงการดังกล่าว ทำให้มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนหรือไม่รัดกุมพอ หรือทำให้ขาดความเป็นธรรม เช่น ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

22.2 ข้อยกเว้น (ของความเสียหายต่อบุคคลและทรัพย์สิน) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 6 โครงการ กล่าวถึง ข้อยกเว้นเนื่องจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บของบุคคล หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินเนื่องจากการละเลยของผู้ว่าจ้าง ผู้แทน บริวาร หรือผู้รับจ้างรายอื่น ซึ่งผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ทั้ง 6 โครงการก็มิได้กล่าวถึงข้อยกเว้นอื่น ๆ เช่น การใช้สอยอย่างถาวร หรือการครอบครองที่ดินของผู้ว่าจ้าง หรือกรณีที่งานส่วนที่ผู้ว่าจ้างมีสิทธิในการดำเนินการ หรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน อันไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของการดำเนินงานตามสัญญา เนื่องจากเป็นส่วนที่ผู้รับจ้างไม่สามารถควบคุมได้ ผู้ว่าจ้างควรเป็นฝ่ายชดใช้ค่าเสียหายเพื่อความเป็นธรรม มิฉะนั้น ผู้รับจ้างจะเพิ่มราคาค่าก่อสร้างเพื่อชดเชยความเสียหายในส่วนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

28.1 ลิขสิทธิ์ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 5 โครงการ กำหนดว่า ผู้รับจ้างจะต้องป้องกันผู้ว่าจ้างไม่ให้เสียหายและชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ว่าจ้างจากการเรียกร้องและฟ้องร้องทั้งหลายเนื่องจากการละเมิดลิขสิทธิ์ใด ๆ ซึ่งเป็นการป้องกันความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง แต่ทั้ง 5 โครงการ มิได้กำหนดถึงข้อยกเว้นที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเป็นธรรม ดังนี้คือ

"นอกเสียจากการละเมิดนั้น เนื่องจากการออกแบบหรือรายการก่อสร้างที่วิศวกรจัดหาให้"

69.3 การจ่ายค่าจ้างเมื่อยกเลิกสัญญา (โดยผู้รับจ้าง) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 โครงการกำหนดว่า เมื่อผู้รับจ้างยกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้ว่าจ้างผิดสัญญา ผู้ว่าจ้างจะต้องชำระค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างสำหรับงานทั้งหมดที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนการยกเลิกสัญญาที่อัตราและราคาที่กำหนดในสัญญา แต่ก็มีอยู่เพียง 2 โครงการที่กำหนดว่า ผู้ว่าจ้างจะต้องชำระค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างเพิ่มเติมจากที่กล่าวแล้ว ทำให้ข้อกำหนดมีความรัดกุมและเป็นธรรมขึ้นดังนี้

- จำนวนเงินที่ผู้ว่าจ้างต้องชำระอันเกี่ยวด้วยรายการเบื้องต้นใด ๆ ที่อ้างถึงในบัญชีแสดงปริมาณงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

- ค่าใช้จ่ายของวัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์หรือสินค้าที่สั่งซื้ออย่างมีเหตุผลสำหรับงาน ซึ่งส่งมอบให้ผู้รับจ้างแล้ว หรือต้องยอมรับการส่งมอบตามกฎหมาย

- ค่าใช้จ่ายอันมีเหตุผลของการขนย้ายเครื่องมือของผู้รับจ้างออกจากสถานที่ก่อสร้าง

- ค่าใช้จ่ายอันมีเหตุผลของการส่งกลับไปภูมิลำเนาเดิมของพนักงานและคนงานของผู้รับจ้าง ณ เวลาของการเลิกสัญญานั้น

5. สำหรับเงื่อนไขของสัญญาของโครงการที่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC อยู่ในเกณฑ์ 3-4 โครงการ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการก่อสร้างนำมาใช้กำหนดอยู่ในสัญญาบ้างพอสมควร ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.2 ตัวแทนวิศวกร	4 โครงการ (20%)
30.1 การหลีกเลี่ยงความเสียหายต่อถนน	3 โครงการ (15%)
30.2 การขนส่งเครื่องมือของผู้รับจ้างหรืองานชั่วคราว	3 โครงการ (15%)
30.3 การขนส่งวัสดุหรือเครื่องจักรอุปกรณ์	4 โครงการ (20%)
35.1 การแจ้งผลของแรงงานและเครื่องมือของผู้รับจ้าง	4 โครงการ (20%)
52.4 งานรายวัน	3 โครงการ (15%)
57.1 วิธีการวัดเนื้องาน	4 โครงการ (20%)
60.3 การจ่ายเงินประกันผลงาน	3 โครงการ (15%)
63.2 การกำหนดราคา ณ วันที่สิ้นสุดสัญญา	3 โครงการ (15%)
63.4 การโอนสิทธิประโยชน์ของข้อตกลง	3 โครงการ (15%)
64.1 งานแก้ไขด่วน	3 โครงการ (15%)
68.1 หนังสือแจ้งต่อผู้รับจ้าง	3 โครงการ (15%)
69.2 การขนย้ายเครื่องมือของผู้รับจ้าง (เมื่อผู้รับจ้างเลิกสัญญา)	3 โครงการ (15%)

ผลการเปรียบเทียบ ทำให้พบว่า ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC ที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 3-4 โครงการ (จาก 20 โครงการ) มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ แต่ก็มีเนื้อหาสาระบางส่วนในบางหัวข้อที่สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ 3-4 โครงการ (จาก 20 โครงการ) มิได้นำมากำหนดอยู่ในสัญญาจ้างหรือกำหนดเป็นส่วนน้อยในสัญญาจ้าง 3-4 โครงการดังกล่าว ทำให้มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนหรือไม่รัดกุมเพียงพอ หรือทำให้ขาดความเป็นธรรม เช่น ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

30.2 การขนส่งเครื่องมือของผู้รับจ้างหรืองานชั่วคราว ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 โครงการ กำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องชดใช้ค่าเสียหายและป้องกันผู้ว่าจ้างไม่ให้เสียหาย จากการเรียกร้องค่าเสียหายต่อถนนหรือสะพานใด ๆ นั้น เนื่องจากการขนส่งเครื่องมือของผู้รับจ้างหรืองานชั่วคราว แต่ทั้ง 3 โครงการ ไม่ได้กำหนดให้ ผู้รับจ้างมีหน้าที่รับผิดชอบในการเสริมความแข็งแรงของสะพานหรือปรับปรุงถนนที่เป็นเส้นทางไปยังสถานที่ก่อสร้าง เพื่อการเคลื่อนย้ายเครื่องมือของผู้รับจ้างหรืองานชั่วคราว เพื่อความครบถ้วนรัดกุมของเงื่อนไขข้อกำหนด

52.4 งานรายวัน ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 โครงการ กำหนดให้ วิศวกรมีสิทธิออกคำสั่งให้งานเปลี่ยนแปลงโดยหลักการของงานรายวัน ผู้รับจ้างจะได้รับค่าจ้างตามอัตราและราคาในบัญชีงานรายวันที่แนบท้ายสัญญา โดยผู้รับจ้างจะต้องส่งสำเนาบัญชีรายชื่อ แสดงชื่อ หน้าที่และเวลาของคนงานที่ว่าจ้างแต่ละวันต่อวิศวกร รวมทั้งจะต้องส่งสำเนาใบแจ้ง แสดงรายละเอียดและปริมาณของวัสดุและเครื่องมือของผู้รับจ้างทั้งหมดที่ใช้ในงานนี้ แต่ทั้ง 3 โครงการ ยังขาดเนื้อหาสาระเพื่อความรัดกุมและเป็นการขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้คือ

"ผู้รับจ้างจะต้องแสดงใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการจ่ายเงินอื่น ๆ ให้วิศวกรเพื่อพิสูจน์จำนวนเงินที่จ่ายไป และก่อนการสั่งวัสดุ ผู้รับจ้างจะต้องเสนอใบเสนอราคาวัสดุต่อวิศวกรเพื่อขอความเห็นชอบ และผู้รับจ้างจะต้องส่งใบแจ้งราคาของการใช้แรงงาน วัสดุและเครื่องมือของผู้รับจ้างต่อวิศวกรเมื่อสิ้นสุดแต่ละเดือน"

6. สำหรับเงื่อนไขของสัญญาจ้างของโครงการที่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC อยู่ในเกณฑ์ 1-2 โครงการ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่โครงการก่อสร้างนำมาใช้กำหนดอยู่ในสัญญากันน้อย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.3 อำนาจของวิศวกรในการแต่งตั้งตัวแทน	1 โครงการ (5%)
20.3 ความสูญเสียหรือความเสียหาย (ต่องาน) เนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง	1 โครงการ (5%)
20.4 ความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง	1 โครงการ (5%)
38.1 การตรวจสอบงานก่อนการปิดคลุม	1 โครงการ (5%)
42.2 ความบกพร่องในการให้การครอบครอง (สถานที่ก่อสร้าง)	1 โครงการ (5%)
47.2 การลดค่าเสียหาย	2 โครงการ (10%)
52.3 การเปลี่ยนแปลงงานเกิน 15 เปอร์เซ็นต์	2 โครงการ (10%)
53.3 การแสดงหลักฐานการเรียกร้อง	1 โครงการ (5%)
57.2 การถอดรายการเหมารวม	2 โครงการ (10%)

58.1 คำนิยามของ "จำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด"	2 โครงการ (10%)
58.2 การใช้จำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด	2 โครงการ (10%)
58.3 หลักฐานการใช้จ่ายนำมาแสดง	1 โครงการ (5%)
59.1 คำนิยามของ "ผู้รับจ้างช่วงที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง"	1 โครงการ (5%)
59.2 การคัดค้านการแต่งตั้งผู้รับจ้างช่วงที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง	1 โครงการ (5%)
59.5 การรับรองการจ่ายค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างช่วงที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง	1 โครงการ (5%)
61.1 อนุมัติโดยใบรับรองความรับผิดในความชำรุดบกพร่องเท่านั้น	1 โครงการ (5%)
62.1 ใบรับรองความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง	2 โครงการ (10%)
62.2 ภาระหน้าที่ไม่สมบูรณ์	1 โครงการ (5%)
65.1 ไม่มีความรับผิดสำหรับความเสี่ยงภัยพิเศษ	2 โครงการ (10%)
65.2 ความเสี่ยงภัยพิเศษ	1 โครงการ (5%)
65.3 ความเสียหายต่องานจากความเสี่ยงภัยพิเศษ	2 โครงการ (10%)
65.4 กระสุน, จรวด	1 โครงการ (5%)
65.5 ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากความเสี่ยงภัยพิเศษ	1 โครงการ (5%)
65.6 การระเบิดขึ้นของสงคราม	2 โครงการ (10%)
65.7 การขนย้ายเครื่องมือของผู้รับจ้างเมื่อเลิกสัญญา	2 โครงการ (10%)
65.8 การจ่ายค่าจ้างถ้ายกเลิกสัญญา	2 โครงการ (10%)
68.2 หนังสือแจ้งต่อผู้ว่าจ้างและวิศวกร	2 โครงการ (10%)
69.4 สิทธิของผู้รับจ้างในการหยุดงานชั่วคราว (เมื่อผู้ว่าจ้างผิดสัญญา)	2 โครงการ (10%)
70.1 การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของค่าใช้จ่าย	2 โครงการ (10%)
70.2 การออกกฎหมายภายหลัง	2 โครงการ (10%)

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า การจัดเตรียมเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยกับข้อกำหนดดังแสดงข้างต้น เนื้อหาสาระดูได้จากตาราง ผ-1 เนื่องจากไม่ใคร่นำมาใช้กำหนดอยู่ในสัญญาจ้างก่อสร้าง แต่อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ที่โครงการเป็นส่วนน้อยมีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อ ผู้วิจัยเห็นว่ามีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ทำให้สัญญาจ้างรัดกุมและเป็นธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

20.3 ความสูญเสียหรือความเสียหาย (ต่องาน) เนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง มีอยู่ 1 โครงการที่มีเงื่อนไขนี้เท่านั้น กล่าวคือ ถ้าความสูญเสียหรือความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นต่องานก่อสร้างเนื่องมาจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้างในข้อ 20.4 ผู้รับจ้างจะแก้ไขความสูญเสียหรือความเสียหาย โดยวิศวกรจะเพิ่มราคาตามสัญญาเหมือนกับเป็นงานเปลี่ยนแปลง ทำให้เงื่อนไขของสัญญามีความเป็นธรรม เนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง (ดูตารางที่ ผ-1) ผู้รับจ้างไม่สามารถควบคุมหรือคาดหมายได้ นอกจากนี้ ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องคิดราคาเพื่อชดเชยความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการก่อสร้าง แต่เมื่อพิจารณาความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้างบางอย่าง เช่น สงคราม การก่อการจราจล การปฏิวัติ คลื่นความดันอันเกิดจากอากาศยาน การก่อความอลหม่าน เป็นต้น ผู้ว่าจ้างก็ไม่สามารถควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้ จึงต้องมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประกันภัยงานก่อสร้าง (โดยผู้ว่าจ้างหรือผู้รับจ้าง) มารองรับความเสี่ยงภัยดังกล่าว

42.2 ความบกพร่องในการให้การครอบครอง (สถานที่ก่อสร้าง) มีอยู่ 1 โครงการที่มีเงื่อนไขนี้เท่านั้น และผู้รับจ้างมีสิทธิเพียงขอขยายเวลาก่อสร้างเพียงอย่างเดียว โดยปกติการส่งมอบสถานที่ก่อสร้างของผู้ว่าจ้างให้ผู้รับจ้างครอบครองเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง เป็นสิ่งที่ผู้ว่าจ้างควบคุมได้ แต่ผู้รับจ้างควบคุมไม่ได้ ถ้าผู้รับจ้างได้รับความเสียหายจากความล่าช้า หรือความบกพร่องของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างควรได้รับการชดเชยค่าใช้จ่ายเพิ่มด้วย

47.2 การลดค่าเสียหาย มีอยู่ 2 โครงการที่มีเงื่อนไขนี้ โดยกำหนดให้ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างได้รับมอบส่วนของงานก่อนเวลาแล้วเสร็จของงานทั้งหมดจากผู้รับจ้างแล้ว ค่าเสียหายหรือค่าปรับสำหรับความล่าช้าของงานที่เหลือจะลดลงเป็นสัดส่วนกับมูลค่าของส่วนของงานที่รับรองแล้วเทียบกับมูลค่าของงานทั้งหมด ทำให้เงื่อนไขรัดกุมและเป็นธรรมมากขึ้น

58. จำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด (Provisional Sums) มีอยู่ 2 โครงการที่มีเงื่อนไขนี้ ซึ่งหมายถึง จำนวนเงินที่รวมอยู่ในสัญญา สำหรับการดำเนินการส่วนของงานใด ๆ หรือเผื่อการจัดหาสินค้า วัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์ หรือบริการ หรือสำหรับความไม่แน่นอน จำนวนเงินนั้นอาจถูกใช้ทั้งหมดหรือใช้เพียงบางส่วนหรือไม่ได้ใช้เลยตามคำสั่งของวิศวกร จึงมีผลดีต่อผู้ว่าจ้างในกรณีที่ไม่สามารถหาข้อมูลเพื่อกำหนดราคาหรือค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ จึงกำหนดวงเงินที่ไม่ชัดเจนนี้เป็นจำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด ผู้ว่าจ้างจะได้จ่ายเงินได้ตรงตามที่เป็นจริงตามที่วิศวกรสั่งการ ถ้าไม่มีข้อกำหนดดังกล่าว ผู้รับจ้างย่อมต้องคิดราคาสำหรับงานส่วนนี้ไว้สูงเพื่อเผื่อความไม่แน่นอนจากการขาดข้อมูล ข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด จึงเป็นเงื่อนไขที่เป็นธรรมต่อทั้งผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง

7. สำหรับหัวข้อของสัญญา FIDIC ที่เงื่อนไขข้อกำหนดทั้งหมดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ทั้ง 20 โครงการ ไม่มีเนื้อหาสาระปรากฏอยู่ในหัวข้อของสัญญา FIDIC ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1.2 หัวเรื่องและบันทึกด้านข้าง

1.3 การตีความ

1.4 เอกพจน์และพหูพจน์

2.4 การแต่งตั้งผู้ช่วย (วิศวกรหรือตัวแทนวิศวกร)

2.6 วิศวกรปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม

4.2 การโอนหน้าที่รับผิดชอบของผู้รับจ้างช่วง

6.3 ความก้าวหน้าหยุดชะงัก (เมื่อแบบแปลนหรือคำสั่งล่าช้า)

6.4 ความล่าช้าและค่าใช้จ่ายจากความล่าช้าของแบบแปลน

6.5 ความผิดพลาดของผู้รับจ้างในการเสนอแบบแปลน

7.2 งานถาวรออกแบบโดยผู้รับจ้าง

7.3 การอนุมัติไม่กระทบกระเทือนความรับผิดชอบ

12.2 สิ่งกีดขวางทางกายภาพหรือสภาวะยากลำบาก

14.3 การเสนอประมาณการกระแสเงินสด

18.1 หลุมเจาะและการขุดสำรวจ

19.2 หน้าที่รับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง (เกี่ยวกับความปลอดภัย การปกปักรักษาและป้องกันสิ่งแวดล้อม)

21.3 หน้าที่รับผิดชอบสำหรับจำนวนเงินไม่พอชดเชย (สำหรับการประกันภัยงานและเครื่องมือของผู้รับจ้าง)

21.4 การยกเว้น (การประกันภัยงานและเครื่องมือของผู้รับจ้าง)

23.3 ความรับผิดก้าวก่ายกัน

25.4 การปฏิบัติตามข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัย

28.2 ค่าภาคหลวง

30.4 การจราจรโดยทางน้ำ

36.4 ค่าใช้จ่ายของการทดสอบไม่ถูกกำหนด

36.5 การตัดสินใจของวิศวกรกรณีการทดสอบไม่ถูกกำหนด

37.3 วันที่สำหรับการตรวจสอบและการทดสอบ

37.5 การตรวจสอบอิสระ

40.3 การหยุดงานชั่วคราวมากกว่า 84 วัน

44.3 การตัดสินใจขยายเวลาขั้นแรกก่อน

48.3 การแล้วเสร็จในสาระสำคัญของส่วนของงาน

48.4 ผิวพื้นต้องการทำให้เหมือนเดิม

50.1 การค้นหาของผู้รับจ้าง

52.2 อำนาจของวิศวกรในการกำหนดอัตรา

53.2 การบันทึกเหตุการณ์ (เกี่ยวกับการดำเนินการเรียกร้อง)

53.4 ความบกพร่องในการปฏิบัติตาม

53.5 การจ่ายค่าชดเชยของการเรียกร้อง

54.3 การผ่านพิธีการศุลกากร

54.4 การส่งออกอีกครั้งของเครื่องมือของผู้รับจ้าง

54.5 เงื่อนไขของการเช่าเครื่องมือของผู้รับจ้าง

54.6 ค่าใช้จ่ายสำหรับวัตถุประสงค์ของข้อ 63

54.7 ข้อที่รวมเข้าในสัญญาจ้างเหมาช่วง

54.8 ไม่ถือว่าเป็นการอนุมัติวัสดุ

59.3 ความต้องการการออกแบบต้องระบุอย่างชัดแจ้ง

59.4 การจ่ายค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างช่วงที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง

60.5 ใบเบิกงวดเมื่อแล้วเสร็จ

60.6 ใบเบิกงวดสุดท้าย

60.7 การปลดเปลื้อง

60.8 ใบรับรองให้จ่ายเงินสุดท้าย

60.9 การสิ้นสุดความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง

66.1 การจ่ายค่าจ้างในกรณีของการปลดเปลื้องจากการปฏิบัติตามสัญญา

67.1 การตัดสินใจของวิศวกร

67.2 การประนีประนอมกัน

67.4 ความบกพร่องในการปฏิบัติตามคำตัดสินของวิศวกร

68.3 การเปลี่ยนแปลงตำบลที่อยู่

69.5 การกลับเข้าทำงานใหม่ (ในกรณีที่ผู้รับจ้างใช้สิทธิในการหยุดงานชั่วคราว)

71.1 การจำกัดเงินตรา

72.1 อัตราการแลกเปลี่ยน

72.2 สัดส่วนเงินตรา

72.3 เงินตราของการชำระค่าจ้างสำหรับจำนวนเงินเผื่อเหลือเผื่อขาด

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า การจัดเตรียมเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ไม่ให้ความสำคัญกับข้อกำหนดดังแสดงข้างต้นเลย เนื้อหาสาระดูได้จากตารางที่ ผ-1 เนื่องจากไม่มีโครงการใดนำมาใช้กำหนดอยู่ในสัญญาจ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มของหัวข้อของสัญญา FIDIC (1987) ที่ไม่มีเนื้อหาสาระของโครงการใดปรากฏอยู่ในหัวข้อ ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ทำให้สัญญาจ้างรัดกุมและเป็นธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

2.6 วิศวกรปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม กำหนดให้วิศวกรปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมภายใต้เงื่อนไขของสัญญา และมีดุลพินิจในทุกกรณีของการตัดสินใจ ความคิดเห็น การยินยอม การแสดงความพอใจ การอนุมัติ การกำหนดมูลค่า

6.3 ความก้าวหน้าหยุดชะงัก (เมื่อแบบแปลนหรือคำสั่งล่าช้า) กำหนดให้ผู้รับจ้างทำหนังสือแจ้งต่อวิศวกร เมื่อเห็นว่า แผนงานหรือการดำเนินงานมีแนวโน้มว่าจะล่าช้า โดยระบุรายละเอียดของแบบแปลนหรือคำสั่งที่ต้องการจากวิศวกร เหตุผลและเวลาที่ต้องการแบบแปลนหรือคำสั่ง รวมทั้งรายละเอียดของความล่าช้าอันมีแนวโน้มว่าจะทำให้เสียหายถ้าล่าช้ากว่ากำหนด

6.4 ความล่าช้าและค่าใช้จ่ายจากความล่าช้าของแบบแปลน กำหนดว่า ถ้าวิศวกรบกพร่องในการออกแบบแปลนหรือคำสั่งใด ๆ ภายในเวลาอันควร ซึ่งผู้รับจ้างได้ทำหนังสือแจ้งตามเงื่อนไขข้อ 6.3 ผู้รับจ้างได้รับความเสียหายและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแล้ว ผู้รับจ้างมีสิทธิได้รับการขยายเวลาทำงานและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น จะเห็นว่าเป็นข้อกำหนดที่ให้ความเป็นธรรมต่อผู้รับจ้าง เนื่องจากแบบแปลนหรือคำสั่งจากวิศวกร เป็นหน้าที่ของวิศวกรซึ่งผู้รับจ้างควบคุมไม่ได้

12.2 สิ่งกีดขวางทางกายภาพหรือสภาวะยากลำบาก กำหนดว่าถ้าเกิดสิ่งกีดขวางในสถานที่ก่อสร้าง (หรือสภาวะใต้ดินที่เปลี่ยนแปลง) ซึ่งผู้รับจ้างที่มีประสบการณ์ไม่สามารถคาดคิดได้ ผู้รับจ้างจะต้องส่งหนังสือแจ้งต่อวิศวกรโดยทันที ผู้รับจ้างมีสิทธิได้รับการขยายเวลาทำงานและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

14.3 การเสนอประมาณการกระแสเงินสด กำหนดให้ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำรายงานการประมาณกระแสเงินสดทุกระยะสามเดือน แสดงค่าจ้างที่จะได้รับตามสัญญาเสนอวิศวกร และผู้รับจ้างจะต้องปรับปรุงการประมาณการกระแสเงินสดทุกช่วงเวลาสามเดือนถ้าวิศวกรต้องการ จึงมีผลดีต่อผู้ว่าจ้างทำให้ทราบงบประมาณค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการใช้จ่ายเงินของโครงการ

ก่อสร้าง ซึ่งผู้รับจ้างจะประมาณการได้ใกล้เคียงและมีผลดีต่อผู้รับจ้างด้วยในแง่การจัดการใช้จ่ายเงิน ทำให้การหมุนเวียนเงินดีขึ้น

21.3 หน้าที่รับผิดชอบสำหรับจำนวนเงินไม่พอชดเชย (สำหรับการประกันภัยงานและเครื่องมือของผู้รับจ้าง) กำหนดว่า ในกรณีที่จำนวนเงินจากผู้รับประกันภัยไม่สามารถชดเชยความเสียหายได้อย่างเพียงพอ จำนวนเงินค่าเสียหายส่วนเกินนี้ จะเป็นภาระของผู้ว่าจ้างหรือผู้รับจ้าง จะต้องพิจารณาจากความเสี่ยงภัยว่าเป็นความรับผิดชอบของใคร เช่น เกิดสงคราม ปฏิวัติ การจราจลซึ่งเป็นความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง จำนวนเงินค่าเสียหายที่ไม่พอชดเชยจากผู้รับประกันภัยจะเป็นภาระของผู้ว่าจ้าง ข้อกำหนดนี้ จึงมีความเป็นธรรมสูง

40.3 การหยุดงานชั่วคราวมากกว่า 84 วัน กำหนดว่า ถ้าการหยุดงานชั่วคราวเป็นไปตามคำสั่งของวิศวกร และวิศวกรไม่ได้แจ้งให้ดำเนินงานดังเดิมภายใน 84 วัน นับจากวันที่หยุดงานชั่วคราว (นอกจากการหยุดงานชั่วคราวเนื่องจากการละเลยหรือฝ่าฝืนสัญญาของผู้รับจ้าง สภาพภูมิอากาศ หรือเพื่อทำงานให้ถูกต้องหรือเพื่อความปลอดภัยของงาน) ผู้รับจ้างมีสิทธิยื่นหนังสือแจ้งต่อวิศวกร เพื่อขอทำงานที่หยุดชั่วคราวต่อไปภายใน 28 วันนับจากวันที่วิศวกรได้รับหนังสือแจ้ง ถ้าวิศวกรยังไม่ให้การอนุมัติ ผู้รับจ้างจะมีสิทธิตัดงานส่วนนั้นออกในกรณีการหยุดงานชั่วคราวกระทบกระเทือนเพียงบางส่วนของงาน หรือในกรณีการหยุดงานชั่วคราวกระทบกระเทือนงานทั้งหมด จะถือว่าผู้ว่าจ้างผิดสัญญาและผู้รับจ้างมีสิทธิเลิกสัญญา เงื่อนไขข้อกำหนดในข้อนี้ มีความรัดกุมและเป็นธรรม เพราะการหยุดงานชั่วคราว มีผลกระทบต่อการจัดการด้านเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมาก จึงควรมีข้อจำกัดดังกล่าว

53.2 การบันทึกเหตุการณ์ กำหนดให้ผู้รับจ้างเก็บรักษาการบันทึกเหตุการณ์ หลักฐานต่าง ๆ อันจำเป็นในการสนับสนุนการเรียกร้องใด ๆ ที่ต้องการ และผู้รับจ้างจะต้องอนุญาตให้วิศวกรตรวจสอบการบันทึกทั้งหมดที่เก็บรักษาไว้ และจะต้องจัดเตรียมสำเนาการบันทึกให้วิศวกรเมื่อวิศวกรสั่งการ ทำให้เงื่อนไขของสัญญามีความครบถ้วนรัดกุมมากขึ้น ทำให้วิศวกรสามารถตรวจสอบและประเมินมูลค่าของการเรียกร้องได้อย่างเหมาะสม ทำให้ปัญหาความขัดแย้งลดลง

จากผลการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมด มีข้อที่ควรสังเกตคือเนื้อหาสาระในเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ มักไม่ได้กำหนดถึง สิทธิเรียกร้องในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้รับจ้างพึงมี ดังเช่นในเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ความเสี่ยงภัยหรือเหตุสุดวิสัยต่าง ๆ ที่ผู้รับจ้างสมควรได้รับการชดเชย ข้อยกเว้นต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายของผู้รับจ้าง

สิทธิเรียกร้องต่าง ๆ เช่น (ดูตารางที่ ผ-1)

6.5 ความล่าช้าและค่าใช้จ่ายจากความล่าช้าของแบบแปลน

12.2 สิ่งกีดขวางทางกายภาพหรือสภาวะยากลำบาก

27.1 ซากดึกดำบรรพ์

36.4 ค่าใช้จ่ายของการทดสอบไม่ถูกกำหนด

40.1 การหยุดงานชั่วคราว

42.2 ความบกพร่องในการให้การครอบครองสถานที่ก่อสร้าง เป็นต้น

ความเสี่ยงภัยหรือเหตุสุดวิสัยต่าง ๆ ที่ผู้รับจ้างสมควรได้รับการชดเชย เช่น (ดูตารางที่ ผ-1)

20.3 ความสูญเสียหรือความเสียหายต่องานเนื่องจากความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง

20.4 ความเสี่ยงภัยของผู้ว่าจ้าง

- สงคราม การสู้รบกัน การบุกรุก
- การก่อการจราจล การปฏิวัติ สงครามกลางเมือง
- คลื่นความดันอันเกิดจากอากาศยาน
- การก่อความอลหม่าน ความโกลาหล
- ความเสียหายเนื่องจากการใช้งานของผู้ว่าจ้าง
- ความเสียหายเนื่องจากการออกแบบงาน นอกจากส่วนของการออกแบบที่จัดทำโดยผู้รับจ้าง
- ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งผู้รับจ้างที่มีประสบการณ์ไม่สามารถคาดหมายเพื่อทำการป้องกันได้

65.1 ไม่มีความรับผิดสำหรับความเสี่ยงภัยพิเศษ

65.2 ความเสี่ยงภัยพิเศษ

65.3 ความเสียหายต่องานจากความเสี่ยงภัยพิเศษ

65.4 กระสุน, จรวด

65.5 ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเนื่องจากความเสี่ยงภัยพิเศษ

65.6 การระเบิดขึ้นของสงคราม เป็นต้น

ข้อยกเว้นต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายของผู้รับจ้าง เช่น (ดูตารางที่ ผ-1)

22.2 ข้อยกเว้น (ในความเสียหายต่อบุคคลและทรัพย์สิน)

- การใช้สอยอย่างถาวรหรือการครอบครองที่ดิน

- สิทธิของผู้ว่าจ้างที่จะดำเนินงานหรือส่วนใดของงาน
- ความเสียหายต่อทรัพย์สินอันไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของการดำเนินงานตามสัญญา
- การเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บของบุคคล หรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน เนื่องจากการละเลยของผู้ว่าจ้าง ผู้แทนผู้ว่าจ้าง บริวารหรือผู้รับจ้างรายอื่นที่มิได้ว่าจ้างโดยผู้รับจ้าง

22.3 การชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้ว่าจ้าง

26.1 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ระเบียบ

- มีข้อยกเว้นการชดใช้ค่าเสียหายของผู้รับจ้างตามข้อ 22.2 และ 22.3

28.2 ลิขสิทธิ์

- มีข้อยกเว้นการชดใช้ค่าเสียหายการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากการออกแบบหรือรายการก่อสร้างที่วิศวกรจัดหาให้ เป็นต้น

การขาดเงื่อนไขข้อกำหนดและเนื้อหาสาระต่าง ๆ ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นลักษณะของเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ภายในประเทศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างในเงื่อนไขดังกล่าว เช่น ผู้รับจ้างจะคิดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อชดเชยความสูญเสียหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ถ้าเผื่อค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอผู้รับจ้างก็จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ถ้าเผื่อค่าใช้จ่ายไว้เกินหรือเหตุการณ์ไม่เกิดขึ้น ผู้รับจ้างก็จะเป็นฝ่ายได้เปรียบ ซึ่งอาจทำให้ค่าก่อสร้างมีราคาสูงเกินความจริง ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้ว่าจ้าง

8. สำหรับข้อกำหนดและเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่แตกต่างจากข้อกำหนดและเนื้อหาสาระของสัญญา FIDIC (1987) ดังแสดงในตารางที่ ผ-2 ซึ่งหัวข้อของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่มักมีเนื้อหาสาระแตกต่างจากข้อกำหนดของสัญญา FIDIC มีดังต่อไปนี้

- คำจำกัดความและความหมาย
- ข้อกำหนดของวิศวกร
- การจ้างผู้รับจ้างช่วง
- ความคลาดเคลื่อนในข้อกำหนด แบบแปลน รายการก่อสร้าง
- การจัดทำและการอนุมัติแบบ SHOP DRAWINGS
- แบบที่สร้างจริง (AS-BUILT DRAWINGS)
- หนังสือค้ำประกันสัญญา
- การรายงาน

- การประชุม
- การจัดเบิกจ่ายเงินงวด
- ผู้ควบคุมงานของผู้รับจ้าง
- การละเลยหรือละทิ้งหน้าที่ของผู้ควบคุมงานของผู้รับจ้าง
- การประกันภัยงานก่อสร้างทั้งหมดโดยผู้รับจ้าง
- ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างต่อความเสียหาย
- โบราณวัตถุ
- ความรับผิดชอบต่อความเสียหายแก่สาธารณสมบัติ
- การประสานงานกับผู้รับจ้างรายอื่น
- เจ้าหน้าที่ประสานงาน
- การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง
- วัสดุอุปกรณ์
- การเทียบเท่าวัสดุ
- วัสดุที่ผู้ว่าจ้างจัดหา
- คุณภาพของวัสดุ เครื่องจักร เครื่องมือ การติดตั้งและการทดสอบ
- ปัญหาและวิธีการดำเนินการทางเทคนิค
- การออกคำสั่งให้แก้ไข
- การหยุดปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง
- การขยายระยะเวลาก่อสร้าง
- การปฏิบัติงานล่วงเวลา
- ความก้าวหน้าของงาน
- จุดตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน (CHECK POINT)
- ค่าปรับ ค่าควบคุมงาน และค่าเสียหายสำหรับการที่งานไม่แล้วเสร็จ
- การส่งมอบงานและการรับมอบงาน
- การสำเร็จเรียบร้อยของงาน (PRACTICAL COMPLETION)
- การส่งมอบอุปกรณ์และรายการเอกสาร
- สิทธิของผู้ว่าจ้างในการเข้าครอบครองงาน
- ภาระหน้าที่ระหว่างการรับประกันผลงาน
- การตัดงานบางส่วน

- การคิดค่างานเปลี่ยนแปลง
- เครื่องมือ เครื่องใช้ และเครื่องจักร
- ปริมาณของงานก่อสร้าง
- การเบิกเงินค่าก่อสร้าง
- การรับรองการจ่ายเงินค่าจ้าง
- ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง
- การคืนเงินประกันผลงาน
- การยับยั้งการจ่ายเงินค่าก่อสร้าง
- การส่งมอบงานงวดสุดท้าย
- ใบรับรองให้จ่ายเงินฉบับหลังสุด
- การบอกเลิกสัญญาโดยผู้ว่าจ้าง
- การดำเนินการเมื่อบอกเลิกสัญญา
- การเกิดสงคราม
- อนุญาโตตุลาการ
- การส่งหนังสือหรือเอกสาร
- การบอกเลิกสัญญาโดยผู้รับจ้าง

ผลการเปรียบเทียบทำให้พบว่า เงื่อนไขข้อกำหนดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ มีทั้งส่วนที่เพิ่มเติมแตกต่างจากเงื่อนไขของสัญญา FIDIC และมีเงื่อนไขหลายข้อที่ไม่มีปรากฏอยู่ในเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ทำให้พบว่าเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ยังไม่รัดกุมครบถ้วนพอในข้อกำหนดต่าง ๆ ดังแสดงข้างต้น (ดูตารางที่ ผ-2) ยกตัวอย่าง เช่น

ก. การจ้างผู้รับจ้างช่วง เทียบกับข้อ 4.1 (การจ้างเหมาช่วง) ของสัญญา FIDIC ปรากฏว่ามีประเด็นที่สัญญา FIDIC ไม่ได้กำหนดไว้เพื่อความรัดกุมของเงื่อนไขคือ

"หากวิศวกรเห็นว่าผู้รับจ้างช่วงรายใดไร้ความสามารถในการปฏิบัติงานหรือไม่มีฝีมือช่างที่ดีแล้ว หรือมีความประพฤติไม่เหมาะสม เมื่อผู้ว่าจ้างหรือวิศวกรแจ้งให้ผู้รับจ้างทราบแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องบอกเลิกสัญญากับผู้รับจ้างช่วงรายนั้น และจัดหาผู้รับจ้างช่วงรายใหม่มาแทนภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง"

"ผู้รับจ้างและผู้รับจ้างช่วงจะต้องทำสัญญาตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรในการที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแปลน รายการและวัตถุประสงค์ของผู้ว่าจ้างทุกประการ และจะต้องส่งสำเนาสัญญาให้แก่ผู้ว่าจ้างเก็บไว้เป็นหลักฐานทุกฉบับ"

จะเห็นได้ว่าการระบุเงื่อนไขดังกล่าว เป็นการให้สิทธิวิศวกรในการเปลี่ยนผู้รับจ้างช่วงเมื่อผู้รับจ้างช่วงมีปัญหาในการปฏิบัติงาน และให้ผู้รับจ้างช่วงมีการทำสัญญากันเป็นหนังสือ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างและวิศวกรตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามสัญญา ทำให้เงื่อนไขข้อนี้มีความรัดกุมมากขึ้น

ข. ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างต่อความเสียหาย เทียบกับข้อ 22.1 ความเสียหายต่อบุคคลและทรัพย์สิน ปรากฏว่ามีประเด็นที่สัญญา FIDIC ไม่ได้กำหนดไว้เพื่อความรัดกุมของเงื่อนไขคือ ในกรณีที่เกิดการชำรุดเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินใด ๆ ทั้งที่เป็นของราชการและเอกชนอันเกิดจากการกระทำของผู้รับจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องชดใช้เงินค่าเสียหายหรือต้องทำการแก้ไข ซ่อมแซมหรือทำขึ้นใหม่ให้กลับคืนสภาพดีตามเดิมโดยเร็ว ถ้าผู้รับจ้างเพิกเฉยหรือบิดพริ้วไม่ได้ดำเนินการหรือกระทำการล่าช้าผู้ว่าจ้างมีสิทธิเข้าดำเนินการดังกล่าวแทน โดยผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด โดยผู้ว่าจ้างอาจหักออกจากเงินงวดหรือเงินที่จะจ่ายแก่ผู้รับจ้าง เพื่อเป็นเงื่อนไขบังคับในกรณีที่ผู้รับจ้างเพิกเฉยไม่รับผิดชอบ

ค. ค่าปรับ ค่าควบคุมงาน และค่าเสียหายสำหรับการที่งานไม่แล้วเสร็จ เทียบกับข้อ 47.1 (ค่าเสียหายสำหรับความล่าช้า) ของสัญญา FIDIC การเรียกร้องค่าเสียหายของผู้ว่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างทำงานล่าช้ากว่าวันแล้วเสร็จตามสัญญา สัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ จะกำหนดเป็นค่าปรับต่อวัน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานของวิศวกร และค่าเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้า ซึ่งแตกต่างจากสัญญา FIDIC ที่กำหนดเป็นค่าเสียหายเพียงประการเดียว และปรากฏว่ามีประเด็นที่สัญญา FIDIC ไม่ได้กำหนดไว้เพื่อความรัดกุมของเงื่อนไขคือ

"การที่ผู้รับจ้างทำงานล่วงกำหนดเวลาแล้วเสร็จไปนั้น ไม่ถือว่าเป็นการผ่อนเวลาให้แก่ผู้รับจ้าง อันจะไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญา ผู้ว่าจ้างยังทรงไว้ซึ่งสิทธิตามสัญญาทุกประการ"

"ในกรณีที่ผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า การที่ผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานนั้นไว้ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความรับผิดเพื่อการส่งมอบงานล่าช้า และผู้ว่าจ้างยังคงมีสิทธิดังกล่าวข้างต้นทุกประการ"

จะเห็นได้ว่าการระบุเงื่อนไขดังกล่าว เป็นการสงวนสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างที่จะเรียกค่าปรับ ค่าควบคุมงานและค่าเสียหาย เมื่อผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานนั้นไว้ ทำให้เงื่อนไขข้อนี้ มีความรัดกุมมากขึ้น

ง. การบอกเลิกสัญญาโดยผู้ว่าจ้าง เทียบกับข้อ 63.1 (การผิดสัญญาของผู้ว่าจ้าง) ของสัญญา FIDIC ปรากฏว่า มีประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุการบอกเลิกสัญญาโดยผู้ว่าจ้างที่สัญญา

FIDIC ไม่ได้กำหนดไว้มากมายหลายประเด็นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อให้เงื่อนไขข้อนี้มีความรัดกุมมากขึ้น เช่น ผู้รับจ้างหยุดการดำเนินงานโดยสิ้นเชิงก่อนงานแล้วเสร็จโดยปราศจากเหตุอันควร ปฏิเสธหรือละเลย ไม่จัดหาช่างฝีมือดีและจำนวนมากเพียงพอแก่ปริมาณงานมาดำเนินการให้เป็นผลดีและก้าวหน้าแก่งาน เป็นต้น โดยวิศวกรจะแจ้งเป็นหนังสือแก่ผู้รับจ้างโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือโดยการส่งที่ลงหลักฐานไว้ โดยระบุการกระทำผิด ถ้าผู้รับจ้างไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง ภายใน 14 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้ง ผู้ว่าจ้างจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่เป็นการเตือนก่อนที่จะถึงขั้นเลิกสัญญา

สำหรับเงื่อนไขของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่ไม่มีปรากฏอยู่ในเงื่อนไขของสัญญา FIDIC ที่เป็นประโยชน์ทำให้เงื่อนไขของสัญญามีความครบถ้วนรัดกุมมากขึ้น ซึ่งเงื่อนไขที่รัดกุมดูในตารางที่ ผ-2 เช่น

ก. การจัดทำและอนุมัติแบบ SHOP DRAWINGS, แบบที่สร้างจริง (AS-BUILT DRAWINGS) เป็นหัวข้อที่ควรนำมากำหนดเพิ่มในข้อ 6.1 (การดูแลและการจัดหาแบบแปลนเอกสารสัญญา) ของสัญญา FIDIC เนื่องจากแบบแปลนก่อสร้างโดยปกติจะมีข้อบกพร่องบ้างไม่มากก็น้อย เช่น มีข้อขัดแย้ง แบบไม่ชัดเจน หรือในสภาพการทำงานจริงอาจต้องทำแตกต่างไปจากแบบแปลน

ข. การรายงาน, การประชุม เป็นหัวข้อที่ควรนำมากำหนดเพิ่มในข้อ 14.1 (การเสนอแผนงาน) ของสัญญา FIDIC เพื่อให้ฝ่ายผู้ว่าจ้างสามารถตรวจสอบวิธีการ และความก้าวหน้าของการทำงานเป็นหลักฐานประกอบการก่อสร้าง และเพื่อตรวจสอบพิจารณาผลการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

ค. การเทียบเท่าวัสดุ, วัสดุที่ผู้ว่าจ้างจัดหา เป็นหัวข้อที่ควรนำมากำหนดเพิ่มในข้อ 36.1 (คุณภาพของวัสดุ เครื่องจักรอุปกรณ์และฝีมือ) ของสัญญา FIDIC เนื่องจากวัสดุในท้องตลาดอาจมีไม่พอหรือขาดตลาด หรือผู้ผลิตเลิกผลิตหรือผลิตไม่ทัน หรือผู้ว่าจ้างอาจเป็นผู้จัดหาวัสดุเองก่อนที่ผู้รับจ้างจะเสนอราคา เพื่อป้องกันวัสดุขาดตลาดและทำให้งานก่อสร้างล่าช้า

ง. การส่งมอบอุปกรณ์และรายการเอกสาร เป็นหัวข้อที่ควรนำมากำหนดเพิ่มในข้อ 48.1 (ใบรับรองการรับมอบงาน) ของสัญญา FIDIC เพื่อความรัดกุมและชัดเจนว่า เมื่อผู้รับจ้างส่งมอบงานจะต้องส่งมอบอุปกรณ์ต่าง ๆ หนังสือคู่มือการใช้งานและบำรุงรักษา หนังสือรับประกันคุณภาพ เป็นต้น ให้ต่อผู้ว่าจ้าง

จ. การยับยั้งการจ่ายเงินค่าก่อสร้าง เป็นหัวข้อที่ควรนำมากำหนดเพิ่มในข้อ 60.4 (การแก้ใบรับรอง) ของสัญญา FIDIC เนื่องจากเป็นส่วนที่กล่าวถึงสาเหตุที่ผู้ว่าจ้างหรือวิศวกรมีสิทธิที่จะยับยั้งการจ่ายเงินค่างวดการก่อสร้าง เพื่อเป็นการป้องกันสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของผู้ว่า

จ้างตามสัญญา

9. สำหรับข้อกำหนดและเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรม มีดังต่อไปนี้

ก. ความคลาดเคลื่อนในข้อกำหนด แบบแปลน รายการก่อสร้าง

- ในกรณีที่ผู้รับจ้างพบว่าแบบแปลน รายการก่อสร้างไม่ชัดเจนขัดแย้ง หรือมีความคลาดเคลื่อน ผู้รับจ้างต้องสอบถามหรือแจ้งให้วิศวกรทราบล่วงหน้าในระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนการดำเนินงานต่อไป และปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของวิศวกร	15 โครงการ (75%)
- หากมีข้อโต้แย้งระหว่างวิศวกรกับผู้รับจ้าง ต้องเสนอข้อโต้แย้งนั้นให้ผู้ออกแบบเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และผู้รับจ้างต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาด	7 โครงการ (35%)
- หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาด เนื่องจากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามที่กล่าวไว้นี้ หรือดำเนินการไปก่อนประการใดก็ตาม ผู้รับจ้างจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบที่จะต้องแก้ไขให้ถูกต้องตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง วิศวกร หรือผู้ออกแบบโดยไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายหรืออื่นใดเพิ่มเติมจากผู้ว่าจ้างอีก	6 โครงการ (30%)
- ในกรณีที่บัญชีแสดงปริมาณงานและราคามิได้กำหนดรายการไว้ แต่มีปรากฏในแบบแปลนหรือรายการก่อสร้าง ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการโดยให้ถือว่างานดังกล่าวได้รวมค่างานไว้ในราคาตามสัญญา	2 โครงการ (10%)
- ในกรณีที่มิได้ระบุไว้ทั้งในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคาและในแบบแปลนรายการก่อสร้าง แต่งานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานมีความสมบูรณ์ ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการ โดยไม่คิดเป็นงานเพิ่ม	2 โครงการ (10%)
- ถ้ารายการใดก็ตามมิได้ระบุไว้ในแบบแปลนหรือรายการก่อสร้างแต่จำเป็นต้องทำ เพื่อให้งานแล้วเสร็จถูกต้องตามหลักวิชาและวิธีการก่อสร้าง ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของ	16 โครงการ (80%)

สัญญาด้วย ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำโดยมิคิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขข้อกำหนดดังแสดงข้างต้น เป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของฝ่ายผู้ว่าจ้าง เมื่อมีความบกพร่องในเอกสารสัญญาที่ผู้ว่าจ้างเป็นฝ่ายจัดเตรียม โดยกำหนดให้ผู้รับจ้างต้องทำหน้าที่สอบถามหรือแจ้งให้ทราบและปฏิบัติตามคำวินิจฉัย โดยไม่สามารถเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพิ่ม หรือแม้แต่รายการที่มิได้ระบุไว้ในบัญชีแสดงปริมาณงานและราคา และในแบบแปลนรายการก่อสร้างก็ไม่สามารถคิดเป็นงานเพิ่ม ทำให้ผู้รับจ้างเป็นฝ่ายเสียเปรียบที่ต้องรับภาระความเสี่ยงจากความคลาดเคลื่อนบกพร่องของเอกสารสัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ว่าจ้างควบคุมได้ แต่ผู้รับจ้างไม่สามารถควบคุมได้ (วิเคราะห์จากหลักการของการเสี่ยงภัยและการควบคุมความเสี่ยงในหน้าที่ความรับผิดชอบ)

ข. การออกคำสั่งให้แก้ไข

- การสั่งให้แก้ไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้รับจ้างจะเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมหาได้ไม่ และถ้าผู้รับจ้างขัดขืนหรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวของวิศวกร ผู้รับจ้างยินยอมให้ปรับครั้งละ 5,000 บาท หรือปรับ 3 เท่าของมูลค่างานที่ให้แก้ไขนั้น ๆ แล้วแต่ว่าอย่างใดจะสูงกว่ากัน โดยจะหักเอาจากเงินงวดหรือเงินที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้าง — 3 โครงการ (15%)

จะเห็นได้ว่า เป็นเงื่อนไขบังคับที่กำหนดไว้ ในกรณีที่ผู้รับจ้างอาจเพิกเฉยโดยไม่ดำเนินการแก้ไขงานให้ถูกต้องตามคำสั่งของวิศวกร โดยเนื้อหาสาระกำหนดค่าปรับ 3 เท่าของมูลค่างานที่ให้แก้ไขซึ่งสูงเกินไป ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้รับจ้าง โครงการส่วนใหญ่จะกำหนดว่า ในกรณีที่ผู้รับจ้างเพิกเฉย ผู้ว่าจ้างจะมีสิทธิในการว่าจ้าง และชำระค่าจ้างบุคคลอื่น ในการแก้ไขงานนั้น โดยจะหักค่าใช้จ่ายจากเงินงวดหรือเงินที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้าง ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่เป็นธรรมและถือปฏิบัติกันอยู่ (วิเคราะห์จากหลักการประเพณีที่ถือปฏิบัติกันอยู่)

ค. การขยายระยะเวลาก่อสร้าง

- ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างพิจารณาขยายระยะเวลาตามเหตุผลและยุติธรรม ผู้รับจ้างไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขยายเวลาสัญญา — 5 โครงการ (25%)

จะเห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้รับจ้างไม่ให้มีการเรียกร้องชดเชยค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายใด ๆ ที่เป็นผลกระทบจากการที่โครงการดำเนินการได้ล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดความล่าช้าเนื่องจากการกระทำของผู้ว่าจ้าง ตัวแทน หรือผู้รับจ้างรายอื่นที่มิได้อยู่ในความรับผิด

ชอบของผู้รับจ้าง และพ้นวิสัยของผู้รับจ้างที่จะควบคุมได้ หรือจากความเสี่ยงภัยต่าง ๆ โดยให้ผู้รับจ้างเป็นฝ่ายรับความเสี่ยงทางการเงินไว้ทั้งหมด ผู้รับจ้างจึงต้องชดเชยค่าใช้จ่ายลงในราคาค่าก่อสร้าง ถ้าเหตุการณ์ที่เป็นผลให้โครงการล่าช้าหรือทำให้ผู้รับจ้างมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นไม่ได้เกิดขึ้น ผู้รับจ้างก็ได้กำไรมากขึ้น แต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ แต่ถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจนค่าก่อสร้างที่ผู้รับจ้างคิดชดเชยไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ผู้รับจ้างจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ (วิเคราะห์จากหลักการของการเสี่ยงภัยและการควบคุมความเสี่ยงในหน้าที่รับผิดชอบ)

ง. ความก้าวหน้าของงาน

- หากผู้ว่าจ้างหรือวิศวกรเห็นว่า ความก้าวหน้าของงานจะไม่แล้วเสร็จทันตามแผนงานและความประสงค์ของผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ผู้รับจ้างรายอื่นดำเนินการ จนกระทั่งความก้าวหน้าของงานสามารถไล่ได้ทันตามแผนงาน — 3 โครงการ (15%)
- ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากราคาตามสัญญา — 3 โครงการ (15%)

จะเห็นได้ว่า ไม่มีความเป็นธรรมต่อผู้รับจ้างในเงื่อนไขดังแสดง เนื่องจากผู้ว่าจ้างและวิศวกรจะเข้าไปก้าวก่ายหน้าที่ในการดำเนินงานของผู้รับจ้าง โดยธรรมเนียมปฏิบัติที่ดี ผู้ว่าจ้างหรือวิศวกรควรแจ้งให้ผู้รับจ้างจัดการเร่งความก้าวหน้าของงานภายใต้ความยินยอมของวิศวกรเพื่อให้ทันกับเวลาแล้วเสร็จ (วิเคราะห์จากหลักการเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของวิศวกรและประเพณีที่ถือปฏิบัติกันอยู่)

จ. การรับรองการจ่ายเงินค่าจ้าง

- วิศวกรจะไม่รับรองการจ่ายเงินค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างเมื่อผู้รับจ้างทำงานได้ผลงานน้อยกว่า 80 เปอร์เซนต์ของผลงานที่แสดงไว้ในแผนการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง — 2 โครงการ (10%)

จะเห็นได้ว่า ไม่มีความเป็นธรรมต่อผู้รับจ้าง เนื่องจากเป็นการตัดสิทธิของผู้รับจ้างในการจะได้รับการจ่ายเงินค่าจ้างตามสัญญา (เบิกเงินงวดประจำเดือน) อาจทำให้ผู้รับจ้างมีปัญหาในการใช้จ่ายเงินเพื่อปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าต่อไป เช่น สั่งซื้อวัสดุ จ่ายค่าแรงงาน เป็นต้น (วิเคราะห์จากหลักกฎหมายและหลักการทางด้านการจัดการ)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเปรียบเทียบเงื่อนไขของสัญญาว่าจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ กับเงื่อนไขของสัญญา FIDIC (1987) ทำให้ทราบถึงข้อกำหนดและเนื้อหาสาระที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันและแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร และปรากฏว่า ทั้งข้อกำหนดของสัญญา FIDIC และเงื่อนไขข้อกำหนดของสัญญาจ้างก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ต่างก็มีข้อบกพร่องกล่าวคือ ยังขาดข้อกำหนดและเนื้อหาสาระสำคัญบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขของสัญญาจ้างของโครงการต่าง ๆ จะมีการกำหนดเงื่อนไขและเนื้อหาสาระที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้รับเหมาก่อสร้าง แต่ถ้าได้มีการเสริมข้อกำหนดที่ยังไม่ครบถ้วนและทราบถึง ส่วนที่ไม่เป็นธรรมของเงื่อนไขข้อกำหนด โดยใช้หลักการที่สำคัญของการกำหนดเงื่อนไขของสัญญา FIDIC มาใช้ในการวิเคราะห์ ย่อมทำให้ข้อกำหนดมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น ลดช่องโหว่ หรือความได้เปรียบเสียเปรียบ ซึ่งหมายถึงความเป็นธรรมของเงื่อนไขข้อกำหนด ทำให้ลดข้อขัดแย้ง เจ้าของโครงการและผู้รับเหมาก่อสร้างเข้าใจและทำงานได้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต่างฝ่ายต่างตั้งใจกันไว้